

Politika Özeti:
COVID-19'un
Kadınlar
Üzerindeki Etkisi

9 NİSAN 2020

Giriş

Pekin Eylem Platformu'nun yirmi beşinci yıldönümü olan 2020 yılının toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından çığır açması beklenmekteydi. Ancak, COVID-19 pandemisinin yayılmasıyla birlikte geçtiğimiz son yirmi ila otuz yıl içerisinde toplumsal cinsiyet açısından elde edilen sınırlı kazanımların da kaybedilmesi söz konusu. COVID-19 pandemisi mevcut eşitsizliklerin daha da derinleşmesine, sosyal, siyasi ve ekonomik sistemler içerisindeki kırılmalıkların daha da belirginleşmesine ve salgının etkilerinin daha da derinden hissedilmesine yol açmaktadır.

Sağlıktan ekonomiye, güvenlikten sosyal korumaya her alanda COVID-19'un etkisi, sırf biyolojik cinsiyetleri sebebiyle kadınlar ve kız çocukları için gittikçe daha vahim bir hâl almaktadır:

- > Daha az kazanan, daha az tasarruf edebilen, güvenli olmayan işlerde çalışmak zorunda kalan ya da yoksulluk sınırına yakın şartlar altında yaşamlarını sürdüren kadınların üzerinde birleşmiş **ekonomik** etkiler çok daha fazla hissedilmektedir.
- > Her ne kadar ilk belirlemelere göre erkekler COVID-19 sebebi ile daha fazla yaşamını yitiriyor gibi görünse de **kadınların sağlığı**; cinsel sağlık ve üreme sağlığı hususları da dahil olmak üzere önceliklerin ve kaynakların yeniden dağıtılmasında benimsenen tutum nedeniyle bu süreçten genel olarak olumsuz yönde etkilenmektedir.
- > Çocukların okula devam edemeyişi, yaşlıların ihtiyaçlarının artması ve sağlık

hizmetlerinin üzerine binen yük sebebiyle **emeğin karşılığının ödenmediği çalışma biçimleri** yaygınlaşmıştır.

- > COVID-19 pandemisi; kısıtlı hareket ve sosyal izolasyon tedbirleri ile artan ekonomik ve sosyal stresi daha da derinleştirenteyken, **toplumsal cinsiyete dayalı şiddet** de katlanarak artmaktadır. Hayatta kalan kişilere sunulan hizmetlere erişim mümkün olmamakta ya da kısıtlanmakta, pek çok kadın onları istismar eden kişilerle eve kapanmak zorunda kalmaktadır.
- > Tüm bu etkiler kırılmalık ve karmaşanın hâkim olduğu, sosyal uyumun ihmal edildiği, kurumsal kapasite çıktılarının, eşitliğin ve korumanın istenen etkileri yaratabilmesi için kadınların merkeze alınması gerektiği acil durum bağlamlarında artış göstermektedir.

Bu politika özeti söz konusu meselelere sıra ile değinmekte, COVID-19 salgını esnasında kadın ve kız çocuklarının yaşamlarının nasıl değiştiğini ortaya koymakta, hem acilen hem de uzun vadede alınması gereken önlem ve iyileştirme çabalarına eşlik edecek önceliklerin altını çizmektedir.

COVID-19 yalnızca küresel sağlık sistemlerine yönelik bir tehdit değildir, aynı zamanda insan ruhunu da test eden bir durumdur. İyileşme sağlanırken gelecekteki krizlere karşı daha dirençli ve daha eşitlikçi bir dünya inşa edilmelidir. Pek çok ülkede COVID-19'un olumsuz etkilerini bertaraf etmek amacıyla mali canlandırma paketleri ve halk sağlığı alanındaki boşlukları dolduracak acil durum tedbirleri hayata geçirilmektedir.¹ Bununla

birlikte, tüm ulusal müdahalelerin kadın ve genç kızların haklarının sürece dahil edilmesini temin etmesi gerekmektedir. Bu yalnızca uzun süredir var olan eşitsizlikleri düzeltmekle ilgili bir durum değildir, aynı zamanda daha adil ve daha dirençli bir dünya inşa etmekle de ilgilidir. Yalnızca kadınların değil, kız ve erkek çocukları ile erkeklerin de çıkarına hizmet eden bir durumdur. Kadınlar pandemiden en fazla etkilenen grubu oluştursa da aynı zamanda toplulukların iyileşmesinde en kilit rolü üstlenen kesimdir. Bu gerçeği kabul eden her müdahale bu yönde daha fazla etki yaratacaktır.

Bu bağlamda, bu politika özeti üç adet ortak önceliği vurgulamaktadır:

1) TÜM COVID-19 MÜDAHALE PLANLAMA VE KARAR VERME SÜREÇLERİNDE KADINLARIN EŞİT TEMSİL EDİLDİĞİNDEN EMİN OLUN.

Ekonomik planlama ve acil durum müdahaleleri de dahil olmak üzere eldeki kanıtlar hiç şüphesiz göstermektedir ki kadınlara danışmayan ya da karar verme süreçlerine kadınları dahil etmeyen politikalar daha az etkili olup, aksine zarar dahi verebilmektedir. Bireysel olarak kadınların ötesinde, topluluk içerisinde planlanan müdahalelerin başını çeken kadın örgütleri de temsil edilmeli ve desteklenmelidir.

2) KARŞILIKLI VE KARŞILIKSIZ EMEĞİN SÖZ KONUSU OLDUĞU BAKIM SEKTÖRÜNE ODAKLANARAK EŞİTLİK İÇİN DÖNÜŞTÜRÜCÜ BİR DEĞİŞİMİ HAYATA GEÇİRİN:

Öğretmenlerden hemşirelere, kayıtlı ekonomiler bünyesinde yürütülen bakım işlerinde sarf edilen çaba ve emeğin karşılığı,

diğer sektörlerle kıyaslandığında daha azdır. Evde kadınlar, emekleri görülmeksizin, karşılık alamadan bakım işlerinin çoğunluğunu üstlenir. Her iki çalışma biçimi de hem günlük hayatımızda hem de ekonomilerimiz açısından büyük önem taşır ancak aynı zamanda toplumsal cinsiyet normlarını ve eşitsizliğini pekiştirir.

3) COVID-19'UN SOSYO EKONOMİK ETKİLERİNİ ELE ALIRKEN ORTAYA KONACAK TÜM MÜDAHALELERE KADINLARI VE KIZ ÇOCUKLARINI DA DAHİL EDİN. Mali canlandırma paketlerini ve sosyal yardım programlarını tasarlarken daha fazla eşitlik, imkân ve sosyal koruma sağlamak amacıyla uluslararası nitelikte bir toplumsal cinsiyet bakış açısı benimsemek önem arz etmektedir.

Bu üç paralel öncelik, Genel Sekreter'in, uygulanması halinde kadınların ve kız çocuklarının hakları üzerinde anlamlı bir etki yaratabilecek önlemleri içeren 'İnsan Hakları Konusunda Harekete Geçme Çağrısı'nı yansıtmaktadır. Pandemi bağlamında bu önlemler daha da fazla önem kazanmıştır.

1) DESA Politika Özeti #58, "COVID-19: "Mali yardım planları aracılığıyla sosyal kriz ile baş edilmesi", <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/un-desa-policy-brief-58-covid-19-addressing-the-social-crisis-through-fiscal-stimulus-plans/>

I. Ekonomik Etkiler

COVID-19'un küresel ekonomi üzerindeki etkisi çok büyük olacaktır. Politika özetinde detaylı bir şekilde belirtildiği üzere COVID-19'un sosyoekonomik etkileri söz konusu olduğunda bu bir "paylaşılan sorumluluk, küresel dayanışma" halidir, piyasalar ve tedarik zincirleri dağılmış, işletmeler kapanmak ya da küçülmek durumunda kalmış, milyonlarca kişi işini ve geçim kapısını kaybetmiş ya da kaybedecektir.² ILO tahminlerine göre tam ya da kısmi karantina önlemleri halihazırda 2,7 milyar çalışanı etkilemiş olup, bu da dünya işgücünün %81'ine tekabül etmektedir. IMF ise 2020 yılında küresel üretimde ciddi bir daralma öngörmektedir.³ COVID-19 dünya ekonomisini küçülmeye zorlamıştır ve bu küçülme daha önceki zamanlarda yaşanan küçülmelerden önemli ölçüde farklılık arz etmektedir.⁴

COVID-19'un etkisine dair bulgular kadınların ekonomik durumlarının ve üretim imkanlarının erkeklerle kıyaslandığında bu süreçten orantısız şekilde etkileneneğini öngörmektedir. Dünya çapında kadınlar daha az kazanmakta, daha az tasarruf edebilmekte, daha az güvenli işlerde çalışmakta ve kayıtdışı sektörde istihdam edilmeye daha eğilimli olmaktadır. Sosyal koruma programlarına erişimleri daha kısıtlı olmakta ve genellikle tek ebeveynli hanelerin çoğunluğunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla ekonomik şokları bertaraf etme kapasiteleri erkeklere göre daha azdır.

Hane içindeki bakım gereksinimleri daha çok kadınlar tarafından üstlenildiği için kadınların çalıştıkları işlerden uzaklaştırılmaları ya da kovulmaları sebebiyle iş hayatları erkeklerden daha fazla etkilenmektedir. Bu tür etkiler kadınların işgücüne katılımı konusunda elde edilen hassas kazanımların da kaybedilmesine yol açmakta, kadınların, özellikle de kadının evin reisi olduğu hanelerde, kendinin ve ailesinin geçimini sağlama kapasitesini kısıtlamaktadır. Pek çok ülkede ilk işten çıkarma vakaları hizmet sektöründe görülmüştür, özellikle de kadın çalışanların çoğunlukta bulunduğu perakende satış, misafir ağırlama ve turizm sektörlerinde işten çıkarmalar yoğunluktadır.

Durum, gelişmekte olan ekonomilerde daha da vahimdir, kadın istihdamının çoğunluğunun - %70'inin - kayıtdışı ekonomi kapsamında olduğu gelişmekte olan ekonomilerde kadınların işten çıkarılmalarına karşı, ücretli hastalık izni almalarını temin edecek ya da sosyal korumaya erişimlerini sağlayacak çok az tedbir alınmaktadır. Söz konusu çalışanlar, geçimlerini sağlamak için halihazırda pandemi yüzünden sınırlandırılmakta olan kamusal alanlarda ve sosyal etkileşim içerisinde çalışmaya mecburdurlar.⁵

Ebola virüsü, yoksulluk oranlarını arttırması, gıda güvensizliğine yol açması sebebiyle karantina dönemlerinde kadınların geçimlerini sağlamaya yönelik ekonomik faaliyetlerinin ciddi ölçüde kısıtlanabildiğini göstermiştir.⁶ Pazarcıların %85'inin kadın olduğu Liberya'da Ebola virüsünün yayılmasına karşı alınan tedbirler (seyahat kısıtlamaları da dahil) kadınların geçim faaliyetlerine ve ekonomik güvenliğine ciddi tehdit oluşturmaktadır.⁷ Ayrıca önleyici tedbirlerin hafiflemesiyle birlikte erkeklerin ekonomik faaliyetleri bir an evvel kriz öncesi haline dönmektedir; öte yandan, kadınların ekonomik güvenliği üzerindeki etkiler çok daha uzun süre mevcudiyetini korumuştur.

Geçmiş deneyimlere ve elde edilen verilere dayanarak COVID-19'un küresel küçülme üzerindeki etkilerinin uzun vadede, özellikle de yoksulluk sınırlarında yaşamlarını sürdüren kadınların geliri ve işgücüne katılımı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olacağını öngörmek mümkündür. Yakın zamanda kaydedilen ekonomik büyümenin bir sonucu olarak aşırı yoksulluk sınırından çıkmayı başarmış olanlar bir kez daha bu hassas ve incinebilir noktaya geri dönmek zorunda kalabilir.

Ekonomik İyileşme Tedbirleri

COVID-19 krizi öncesi ve sonrasında yaptığımız ve yapacağımız her şey daha eşit, daha kapsayıcı ve daha sürdürülebilir ekonomiler ve toplumlar inşa etme amacına hizmet etmelidir.

Pandemiden çıkarılan en önemli ders belki de budur. Bu yaklaşım, toplumsal cinsiyeti ele alan ekonomik ve sosyal politikaları ve pandemi politikalarının ve iyileştirme planlarının merkezine kadınları alan tedbirleri de içermektedir.

31 Mart'tan itibaren 105 ülke toplam 4,8 trilyon \$'a tekabül eden bir dizi mali tedbir paketi açıklamıştır.⁸ 3 Nisan 2020 itibarıyla toplam 106 ülke COVID-19 ile mücadele kapsamında pek çok sosyal koruma ve istihdam programını devreye almıştır.⁹ Bu paketler kapsamında prim katkısız transferler en sık kullanılan destek enstrümanıdır, daha sonrasında ise sosyal sigorta ve tedarik tarafında işgücü piyasasına müdahaleler gelmektedir. Bu müdahaleler planlanırken cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin, toplumsal cinsiyet perspektifinin ve kadınları hedef alan özel müdahalelerin sürece dahil edilmesi önemlidir. Örneğin nakit transferi programları en sık başvurulan sosyal yardım müdahaleleri arasında bulunmaktadır. Çalışanlarının çoğunluğunu kadınların oluşturduğu ve tedarik zincirlerinin sektöre uğradığı sektörlerin kadın çalışanlarını tekrar istihdam edebilmeleri için ilgili kredi, borç programları ve hibe programlarına yeterli erişimi sağlanmalıdır. Aynı şekilde kaynakları tahsis ederken kadınların ve kız çocuklarının bakım konusundaki yükümlülüklerinin ve istihdamlarındaki muhtemel kayıtdışılığın dikkate alınması ve böylelikle bazı yardımların onlara erişilebilir kılınması gerekmektedir.

Bunun da ötesinde; hem acil müdahaleler hem de uzun vadeli iyileştirme programlarına yönelik bir dizi ekonomik politikanın tasarlanması ve toplumsal cinsiyet perspektifinden

uygulanması gerekmektedir. Bu, kadınların ekonomik faaliyetlere, eşit ücret ve eşit imkânlarla, mevcut önyargılara dayanan sosyal yardımlarına, kadın girişimcilere yönelik finansmana ve kadınların kendi kendilerini istihdam etmelerine olanak tanıyan mekanizmalara tam erişimini engelleyen faktörlerin ortadan kaldırılmasını içerir. Bu tür ekonomik müdahaleler hem kamu hem de özel sektörü kapsayabilir.

Aynı şekilde, toplumsal cinsiyete dayalı eğitim konusundaki boşluğu kapatmak, kadınların kayıtlı istihdam piyasasına katılımı ve kayıtlı istihdam piyasasında kalmalarını sağlamak pek çok ekonominin daha güçlü, daha eşitlikçi ve daha sürdürülebilir bir büyüme kapasitesine sahip olmasında önemli bir rol üstlenmektedir.

Son olarak; mevcut sosyal koruma sistemleri yeterince kapsamlı değildir. Pek çok kadının söz konusu güvenli ağlara erişimi genellikle kadının kayıtlı işgücüne erişimine bağlıdır. Güney Asya'da tarım dışı işlerde çalışan kadınların %80'inden fazlası kayıtdışı ekonomi kapsamındadır; Sahra Altı Afrika'da ise bu oran %74'tür; Latin Amerika ve Karayipler'de tarım dışı işlerde çalışan kadınların %54'ü kayıtdışı istihdam kapsamındadır. Sağlık sigortası, ücretli hastalık izni ve analık izni, emeklilik hakları, işsizlik imkanlarının kayıtlı istihdamın ötesine geçip, iş hayatının her kesimindeki kadına erişilebilir kılınması elzemdir.

2 Paylaşılan Sorumluluk, Küresel Dayanışma: COVID-19'un küresel ekonomi üzerindeki etkisi, Mart 2020 https://www.un.org/Sites/Un2.Un.Org/Files/Sg_Report_Socio-Economic_Impact_Of_Covid19.Pdf

3 IMF, add refs <https://blogs.imf.org/2020/04/06/an-early-view-of-the-economic-impact-of-the-pandemic-in-5-charts/> [The IMF will release its global economic outlook only on 14 April]

4 <https://www.forbes.com/sites/miltonezrati/2020/03/18/heading-off-the-covid-19-recession/#651eba9a28e6>

5 Küresel olarak kayıtdışı istihdamda erkeklerin payı (%63,0) kadınlardan daha fazladır (%58,1), ancak düşük ve orta düşük gelirin hâkim olduğu ekonomilerde kadınların kayıtdışı ekonomiye katılımı erkeklerden daha yüksektir. Örneğin Afrika'da istihdam edilen kadınların %90'ı erkeklere (%83) kıyasla kayıtdışı ekonomidedir. (https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_626831.pdf, pages 20-21)

6 Sosyal Refah, Toplumsal Cinsiyet ve Çocuklarla İlgili Meselelerden Sorumlu Bakanlık, BM Kadın Birimi, Oxfam, Statistics Sierra Leone (2014). Ebola Virüsünün Yol Açtığı Hastalıkların Toplumsal Cinsiyet Boyutunun Çok Sektörlü Etki Değerlendirmesi

7 <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2014/11/in-liberia-mobile-banking-to-help-ebola-affected-women-traders>

8 BM Kadın Birimi tarafından Oxford COVID-19 Hükümet Politikası Değerlendirmelerine dayandırılarak gerçekleştirilen hesaplamalar: <https://www.bsg.ox.ac.uk/research/research-projects/oxford-covid-19-government-response-tracker>

9 http://www.ugogentilini.net/wp-content/uploads/2020/04/Country-social-protection-COVID-responses_April3-1.pdf

COVID-19 halihazırda ekonomik sınıra dayalı bir hayat sürdüren kadınlar üzerinde çok daha ağır sonuçlar sonuçlar doğurmaktadır

3x

Kadınlar, **karşılıksız bakım ve ev işlerine** erkeklere oranla 3 kat daha fazla vakit ayırmaktadır. Bu sebeple kadınların insana yaraşır bir işe erişimleri de kısıtlanmaktadır.

Kadınlarla kıyaslandığında, 25 - 54 yaş aralığında daha fazla sayıda erkek **işgücüne** erişmektedir:

Küresel **toplumsal cinsiyet ücret farkı**

%16

Bazı ülkelerde, **kadınlara erkeklerden %35 daha az** ücret ödenmektedir.

Dünya çapında

740
milyon kadın

kayıtdışı ekonomi kapsamında istihdam edilmektedir.

2017 yılı itibarıyla dünya çapında

 kadınların **%65'i**

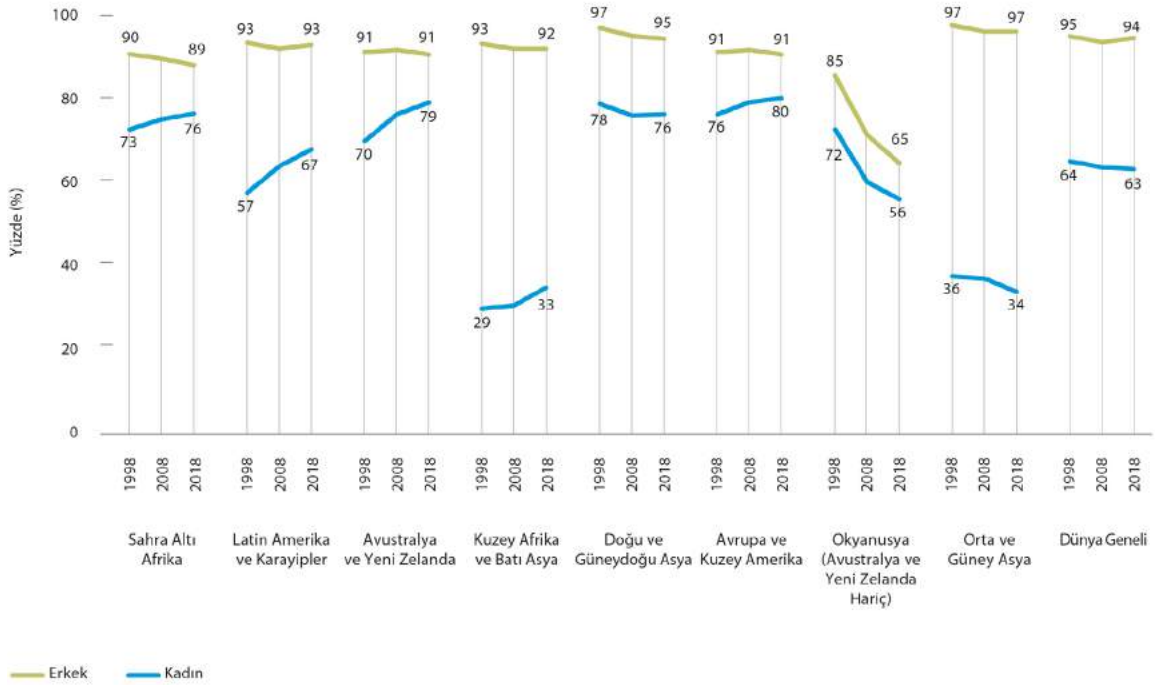
bir mali kuruluş nezdinde hesap sahibidir.

 erkeklerin **%72'si**

25 - 34 yaş aralığındaki kadınlar erkeklere oranla %25 daha fazla aşırı yoksulluk sınırında yaşamaktadır.

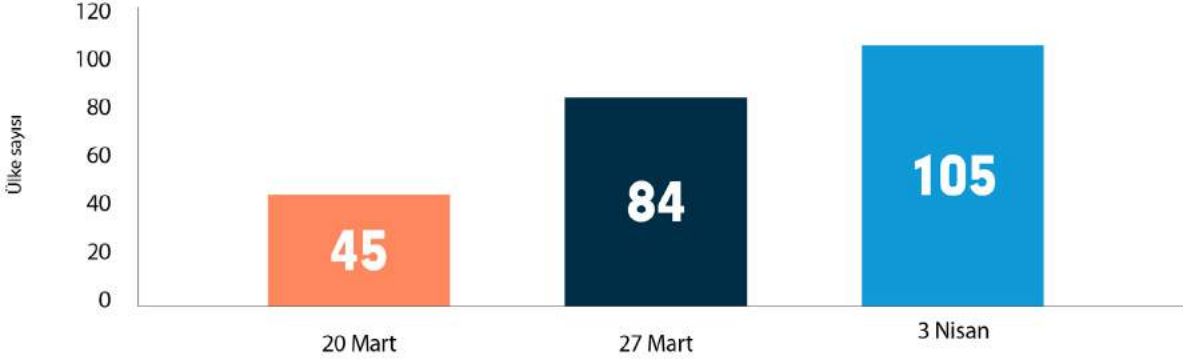
25- 54 Yaşındaki Kişiler Arasında Cinsiyete ve Bölgeye Göre İşgücüne Katılım Oranı, 1998-2018

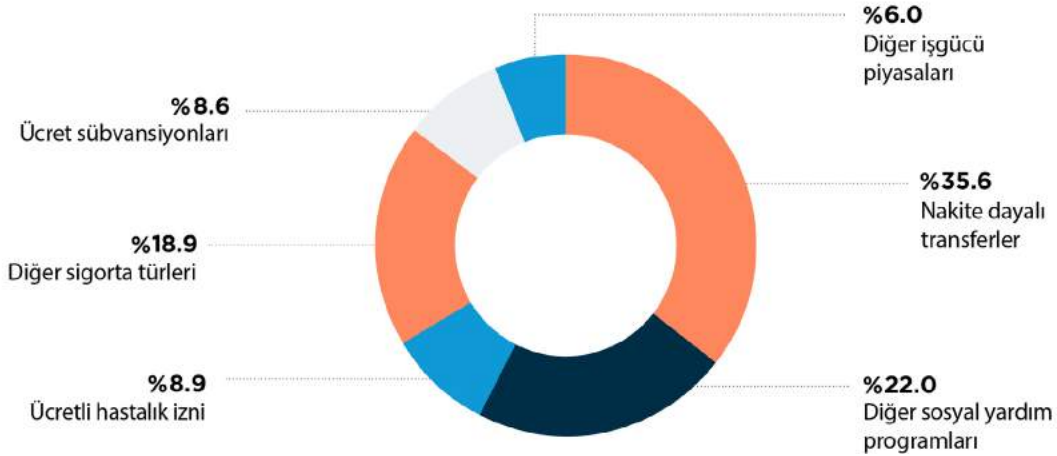
Kaynak: ILO 2018c ve UN DESA 2017m'den alınan veriler kullanılarak BM Kadın Birimi tarafından hesaplanan ağırlıklı ortalamalar.

Notlar: Veriler 188 ülke için referans dönemde en son mevcut verilerdir. 188 ülkenin örneği 2018 yılında dünyanın 25-54 yaşındaki nüfusunun çoğunluğunu kapsamaktadır.

COVID-19 krizi ile mücadele kapsamında ülkeler tarafından uygulanan programların türü ve sayısı

Türlerine göre sosyal yardım programları

Ulusal Müdahale Planının aşağıdaki özellikleri içermesi önerilmektedir:

- Kadınlara nakit para verilmesi: Şayet bir ülkede, şartlı nakit yardımında olduğu gibi mobil bankacılık uygulamaları aracılığıyla parayı doğrudan kadınların yönetimine bırakabilecek bir program varsa, bu tür programların yaygınlaştırılması gerekmektedir.
- Düşük işlem maliyetleri ile uygulanabilir tedbirlerin (yoksul tüketicilerin elektrik faturalarının geçici olarak silinmesi) hayata geçirilmesi.
- Önceden var olan ulusal sosyal koruma programları ve yöntemleri kullanarak özellikle de kadınların yoğunlukta olduğu (turizm, öğretmenlik, perakende satış, konaklama hizmetleri) COVID-19'dan etkilenmiş kesimler için gelir yaratmak.
- Kayıtdışı olarak istihdam edilen işçilerin/çalışanların temel sosyal koruma kapsamına alınması.
- Kadınların sahibi olduğu işletmelerin üzerindeki vergi yükünü azaltacak tedbirlerin alınması.
- Mikro finansman ve tasarruf grupları da dahil olmak üzere kadınların oluşturduğu grup ve ağların ve sivil toplum kuruluşlarının bu hakları müzakere etmelerini sağlamak.
- COVID-19'un kadınlar ve kız çocukları üzerindeki ekonomik etkisi de dahil olmak üzere diğer tüm etkilerinin anlaşılması ve bu konunun etkin bir biçimde nasıl ele alınacağına belirlenmesi.

Kayıtdışı çalışan işçilere ve kadınlar tarafından işletilen işletmelere doğrudan destek verilmesi son derece önemlidir:

Bu desteklerin bazıları: kadınlar tarafından yönetilen işletmelerin ve kadın egemenliğindeki sektörlerde faaliyet gösteren işletmelere sübvans edilmiş, devlet tarafından

verilen kredilerin sunulması, vergi ve sosyal güvenlik ödemelerinin ertelenmesi ve muafiyetlerin verilmesi yoluyla mali desteğin sunulmasıdır. Bu bağlamda hükümetler kayıtdışı çalışan işçiler ve özellikle de ev hizmetlerinde çalışan kişiler için (Tayland ve Peru'da olduğu gibi) gelir ikameci tedbirleri hayata geçirebilir. Gıda, temel ihtiyaçlar, sıhhi malzemeler ve kişisel koruyucu ekipmanın tedarik edildiği kamu ihaleleri kadınlar tarafından işletilen işletmelere verilebilir. Kayıtdışı ekonomide istihdam edilen kadınların, özellikle de bankacılık sistemine erişimi olmayanların nakit transfer programlarına ya da işsizlik telafi programlarına erişimlerinin sağlanması gerekmektedir.

Kosta Rika'da Hükümet gençler, kadınlar, yaşlı bireyler, özel etnik gruplar, Afrika kökenliler, köylüler, göçmenler ve engelli bireyleri hedef alan projelere ve kooperatiflere sunulan tüm kredilerin faiz oranlarını düşürmüştür.

BM nasıl yardımcı olabilir?

Birleşmiş Milletler (BM); COVID-19 müdahale programları ve politikaları da dahil olmak üzere ulusal politikalara toplumsal cinsiyetle ilgili analizleri ve cinsiyete göre ayrıştırılmış verileri girdi olarak sunabilir. Hükümetlere, alınabilecek düşük maliyetli tedbirler ve COVID-19 karantina tedbirlerinden ve karantina politikalarından etkilenen ve kadınların orantısız ölçüde temsil edildiği sektörlerde kadınlara yönelik gelir getirici programlar hususunda yönlendirmelerde bulunabilir. Böylelikle BM hükümetlere nakit paranın kadınların yönetimine bırakılmasını sağlayacak nakit transfer programlarının yaygınlaştırılması hususunda etkili yöntemler, ilgili koşullar hakkında ve mobil bankacılığı kullanarak kadınların fonlara erişimini ve bunları kontrol etmelerini sağlayacak programlar hakkında önerilerde bulunabilir. BM, kadınları hedefine alan mali canlandırma programlarının nasıl tasarlanacağı konusunda da destek verebilir.

II. Sağlık Etkileri

Pandemi; kadınların ve kız çocuklarının tedavi ve sağlık hizmetlerine erişimini çok daha güçleştirmektedir. COVID-19 hakkında bilgiye ve kritik sağlık hizmetlerine erişim, bu hizmetlerle ilgili karar verme süreçlerini etkileyen etnik köken, sosyoekonomik durum, engellilik hali, yaş, ırk, coğrafi konum ve cinsel yönelim gibi birden fazla ya da kesişen eşitsizlikler bu duruma eşlik eder.

Kadınların ve kız çocuklarının kendilerine has sağlık ihtiyaçları bulunmaktadır ancak özellikle kırsal kesimlerde ve yoksul bölgelerde nitelikli sağlık hizmetlerine, gerekli ilaç ve aşılarla, anne sağlığı ve üreme sağlığı hizmetlerine, rutin ya da daha büyük sağlık giderlerini kapsayacak sigorta planlarına erişimleri çok mümkün olmamaktadır. Kısıtlayıcı sosyal normlar ve toplumsal cinsiyete dayalı kalıpyargılar da kadınların sağlık hizmetlerine erişimini kısıtlayabilmektedir. Yaygın bir sağlık krizi sırasında tüm bunların kendilerine özgü etkileri açığa çıkmaktadır.

Kadınlar mesleki cinsiyet ayrımı sebebiyle daha yüksek risk grubunda yer alabilmekte ve virüse daha fazla maruz kalabilmektedir: Küresel olarak kadınlar sağlık işgücünün %70'ini oluşturmaktadır ve özellikle de ebeler, hemşireler ve halk sağlığından sorumlu çalışanlar olarak sahada daha fazla görev yapmaktadırlar.¹⁰ Ayrıca sağlık hizmetlerinin sunulduğu yerlerde hizmet işlerini yürütenlerin çoğu da kadındır – temizlikçiler, çamaşır yıkanlar, yemek hizmeti sunanlar– dolayısıyla da virüse maruz kalmaları çok daha olasıdır. Bazı

bölgelerde kadınların kişisel koruyucu ekipmana ya da uygun büyüklükte ekipmana erişimi de oldukça zordur. Tüm bu verilere rağmen, kadınlar COVID-19 küresel ve ulusal müdahale planlarının karar verme süreçlerine dahil edilmemektedir.

Cinsel sağlık ve üreme sağlığı üzerindeki etkileri: Anne sağlığı hizmetleri ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilgili hizmetler de dahil olmak üzere cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile ilgili hizmetlerin sunulması kadınların ve kız çocuklarının sağlığı, hakları ve refahı açısından çok önemlidir. Söz konusu hizmetlerin sunumunda kritik kaynakların başka alanlara aktarılması anne ölümlerinin ve morbiditenin, ergenlik dönemi gebeliklerinin, HIV ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların çok fazla artmasına yol açabilir. Mevcut COVID-19 pandemi döneminde Latin Amerika ve Karayipler'de 18 milyon kadının daha modern doğum kontrol yöntemlerine düzenli erişimden mahrum kalacağı tahmin edilmektedir.¹¹

Ulusal müdahaleler COVID-19'un yol açtığı sağlık etkileri ile nasıl baş etmektedir?

COVID-19'a yönelik halk sağlığı hazır bulunuşluk ve müdahale planlarının virüsün kadınların ve genç kızların üstündeki doğrudan ve dolaylı etkilerini dikkate alması gerekmektedir.

10 WHO (2019). Sağlık işgücünde toplumsal cinsiyet eşitliği: 104 Ülkenin Analizi: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/311314/WHO-HIS-HWF-Gender-WP1-2019.1-eng.pdf?ua=1>

11 Latin Amerika'da Doğum Kontrol İçin Cepten Yapılan Harcamalar. UNFPA, Latin America and Caribbean Regional Office, March 2020

İspanya'daki durum

Enfekte olan kadın sağlık çalışanları
5,265 | %72

Enfekte olan erkek sağlık çalışanları
2,064 | %28

İspanya'da enfekte olan toplam sağlık çalışan sayısı

7,329

İtalya'daki durum

Enfekte olan kadın sağlık çalışanları
%66

Enfekte olan erkek sağlık çalışanları
%34

İtalya'da enfekte olan toplam sağlık çalışan sayısı

10,657

Kadın

Erkek

Hollanda'da ebelerden oluşan ekipler pandemi süresince kapalı olan otellerde annelik bakım hizmetleri sunmaktadır.

Kadınların ve kız çocuklarının COVID-19 halk sağlığı mesajlarına erişebildiğinden emin olun:

Sağlık alanında yapılan müdahale; halk sağlığı ile ilgili hazırlanmış mesajların kadınların ve kız çocuklarının bulunduğu farklı mecra ve bağlamlara yayılmasını kolaylaştırmalıdır. Eğitime olan kısıtlı erişimleri ve dolayısıyla bazı durumlarda düşük okur yazarlık oranları göz önüne alınarak, verilen mesaj erişilebilir, kültürel olarak uygun ve herkesçe anlaşılabilir olmalıdır. COVID-19'a dair doğru önlemlerin ve tıbbi bilgilerin de

çatışmalardan etkilenen tüm bölgelere (mülteciler ve yerlerinden edilmiş kimselerin yaşadıkları yerler, uzak ve kırsal toplulukların yaşadıkları yerler vb.) ulaştırılarak kadınların ve kız çocuklarının erişimine sunulması gerekmektedir.

Kadınların ön safhalarda görev yapan sağlık çalışanı olarak üstlendikleri görevin farkında olun:

Ebeler, hemşireler, toplum sağlık çalışanları ve destek personeli gibi sahada ön sıralarda çalışan kadın sağlık çalışanlarının sağlık, psikososyal ihtiyaçlarına ve çalışma ortamına özel önem atfedilmelidir. Kadınlara verilen kişisel koruyucu ekipmanların onlara uygun boyutta olmasına özen gösterilmelidir. "Standart erkek" boyutuna göre tasarlanıp üretilen maske ve koruyucu diğer donanımların kadınların virüse daha fazla maruz kalmalarına yol açtığı bilinmektedir.

Kadın halk sağlığı çalışanlarına, özellikle de virüsün yayılmasını önleme, tarama ve tedavi maksadıyla karantina altına alınmış kadınlara ve kız çocuklarına temel hijyen ve temizlik malzemelerinin temin edilmesi önemlidir. Sahada çalışan kadın çalışanların ve yine gönüllülük esasına dayalı olarak çalışan kadınların içinde bulunduğu kırılgan durum ve karşı karşıya kaldıkları şiddet dikkate alındığında, istismarı ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önlemek ve hafifletmek için açık tedbirler alınmalıdır. Müdahale planlaması yapılırken sahada çalışan kadınların seslerine kulak verilmelidir.

Özellikle de cinsel sağlık ve üreme sağlığı başta olmak üzere standart sağlık hizmetlerinin devam etmesi için gerekli tedbirleri alın:

Yaşlı kadınlara, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağdurlarına sunulan sağlık hizmetlerine, antenatal-postnatal bakım ve doğum hizmetlerine, acil durum obstetrik ve yenidoğan bakım hizmetlerine özel önem atfedilmelidir. Gerekli enfeksiyon kontrol tedbirlerinin alınması gerekmektedir. Özellikle de – münhasıran olmasa da – anneden çocuğa HIV geçmesinin engellenmesi vb. durumlar söz konusu olduğunda gerekli HIV tedavisine erişimin kesintiye uğramadan sürdürülmesi gerekmektedir.

BM nasıl yardımcı olabilir?

Birleşmiş Milletler (BM); Dünya Sağlık Örgütü liderliğinde yürütülen halk sağlığı müdahalesinin bir ögesi olarak pandeminin toplumsal cinsiyet boyutunu dikkate almaktadır. Ayrıca BM, bir yandan pandemi ile mücadele edilirken öte yandan diğer sağlık hizmetlerinin kesintiye uğramaması için sağlık sistemlerinin toplumsal cinsiyete dayalı bir bakış açısıyla güçlendirilmesini desteklemektedir. Bu bağlamda hem politika önerileri sunulmalı hem de sağlık çalışanları için kişisel koruyucu ekipmanlar da dahil olmak üzere sağlık ekipmanları ve malzemelerinin temin edilmesi gerekmektedir. BM; sağlık ve sosyal destek sistemi zayıf olan, insani kriz durumlarının hâkim olduğu ülkelere destek verilmesini, özellikle kadınları ve kız çocuklarını hedef alan, daha yüksek risk grubunu oluşturan hamile kadınlar, HIV'li bireyler, engelli bireyleri de kapsayacak şekilde COVID-19 riskinin nasıl azaltılacağına dair farkındalık artırıcı faaliyetlerin hayata geçirilmesini savunur.¹² Ayrıca BM, hükümetler ve ilgili diğer paydaşlarla işbirliği yaparak cinsel sağlık, üreme sağlığı, kadınların ve kız çocuklarının hak ve sağlığı gibi konulara sürekli dikkat çekmektedir.

¹² <https://www.unfpa.org/featured-publication/women-and-young-persons-disabilities>

III. Karşılıksız Bakım Emeği

COVID-19 küresel krizi göstermiştir ki dünya-daki tüm kayıtlı ekonomiler ve günlük hayatlarımızın devamı için kadınların ve kız çocuklarının karşılıksız sunduğu, görünmez bakım emeği son derece önemlidir. Çocukların okula devam edemiyor oluşu, yaşlı bireylerin ve hasta aile üyelerinin artan bakım ihtiyaçları, sağlık hizmetlerinin üzerindeki aşırı yük gibi sebeplerle COVID-19'un yayılmakta olduğu bir dünyada bakım hizmetlerine olan talep çok büyük ölçüde artmıştır.

Karşılıksız bakım ekonomisi COVID-19 müdahalesinin en kritik dayanak noktasını oluşturmaktadır: Karşılıksız bakım emeğinin toplumsal cinsiyete göre dağılımında büyük dengesizlikler mevcuttur. COVID-19 evrensel bir pandemiye dönüşmeden önce kadınlar erkeklerle kıyaslandığında üç kat daha fazla karşılıksız bakım ve ev işi yapmaktaydı. Bu görünmeyen ekonominin kayıtlı ekonomi ve kadınların hayatları üzerinde açık etkileri mevcut. Latin Amerika'da karşılıksız emeğin değerinin GSYİH'nin %15,2'sine (Ekvador) ve %25,3'üne (Kosta Rika) tekabül ettiği tahmin edilmektedir.¹³

Pandemi bağlamında ise bakım işine olan artan talep emeğin toplumsal cinsiyete dayalı dağılımındaki eşitsizlikleri daha da derinleştirmektedir. Bakım ekonomisinin daha az görünen kısmı daha da yoğunlaşmakta ancak ekonomik müdahalelerde dikkate alınmamaktadır.

Sağlık: Hastaneler ve sağlık merkezleri COVID-19 enfeksiyon dalgası ile boğuşurken, aileler ve topluluklar üzerindeki sağlık ve bakım yükü her geçen gün artmaktadır. COVID-19 hastaları ile temasa geçen diğer kişiler daha ağır

durumdakilere yer açmak maksadıyla daha erken hastaneden gönderilmektedir, ancak yine de bu kişilerin de evde bakıma ve yardıma ihtiyaçları vardır. COVID-19 ile ilgili olmayan sağlık hizmetleri ile sosyal hizmetlerin yoğunluğu azaltılmıştır, bu da ailelerin, kronik hastalıklar da dahil olmak üzere diğer hastalıklardan mustarip aile üyelerine daha fazla destek sağlamak zorunda olduğu anlamına gelmektedir. Karşılıksız emek ve bakım verenler genellikle kadın olduğu için ve karşılıksız ya da karşılığının çok az bir ücretle ödendiği halk sağlık çalışanlarının çoğunluğunu kadınlar oluşturduğu için COVID-19 ile mücadelede kadınlar en ön sırada yer almaktadır.

Okulların kapanması da kadınlar ve kız çocukları üzerinde ilave yük ve talep doğurmuştur: UNESCO'ya göre; COVID-19 sebebiyle okulların kapanışı yaygınlaştıkça 1,52 milyar öğrenci (%87) ve 60 milyondan fazla öğretmen evdedir. Resmi ve gayriresmi çocuk bakım destek hizmetleri azaldıkça karşılıksız çocuk bakım işi çoğunlukla kadınların üzerine düşmektedir. Bu durum; salt mevcut işgücü yapısından kaynaklanmamakta, aynı zamanda sosyal normlardan da beslenmektedir. Bu, özellikle de uzaktan çalışma biçiminin benimsendiği şu günlerde kadınların uzaktan çalışmasını kısıtlamaktadır. Çocuk bakım destek hizmetlerinin olmayışı özellikle de bakım sorumlulukları olan gerekli personel üzerinde de baskı yaratmaktadır. ABD'deki mevcut durum incelendiğinde kadınların hastanelerde gerçekleştirilen işlerin %78'ini yerine getirmekle kalmadığı, eczacılıkla ilgili işlerin %70'ini, meyve-sebze satışı gibi işlerin de %51'ini üstlendiği görülmektedir.¹⁴

¹³ ECLAC (2019) Latin Amerika ve Karayiplerde zaman kullanımı ile ilgili bilgi havuzu: https://oig.cepal.org/sites/default/files/2019-10_repositorio_uso_del_tiempo_eng.pdf

Kadınlar tarafından gerçekleştirilen karşılıksız bakım emeği ve ev içi emek toplumların devamlılığı için çok önemlidir, muazzam ekonomik değere sahiptir ve yeterli politikalarla desteklenmelidir.

Kadınlar ortalama

günde 4.1 saatini

Erkekler ortalama

günde 1.7 saatini

karşılıksız bakım emeğine ve ev işine ayırmaktadır.

Kadınların sağlık bakımına ücretsiz katkısı, küresel gayrisafi hasılanın

%2.35'ine

denktir ve bu

1.5 trilyon USD'ye

eşdeğerdir.

Kadınların her türden bakıma katkıları (sadece sağlık bakımı değil) düşünüldüğünde, bu rakam

11 trilyon USD'ye

çıkılmaktadır.

Yaşlılar için bakım da COVID-19 bağlamında

çok kritik bir ihtiyaçtır: Ülkelerde, kadınlar özellikle yaşları ilerledikçe, yaşlı kişiler arasında daha fazla paya sahiptir. Küresel olarak, kadınlar 70 yaş üstü nüfusun %57'sini temsil ederken, 80 yaş üstü nüfusun %62'sini temsil etmektedir. 15 Yaşlı insanlar daha düşük yaşam gelirine sahiptir ve daha düşük emekli aylığı almaktadır ve bakıma kendilerinin erişme imkanları çok kısıtlıdır. Tüm yaşta kadınlar -ister kadın olsun ister erkek- yaşlı kişilerin karşılıksız bakım emeğinin yükünü üstlenmektedir. Bu bakımın devamlılığı ise kendi sağlıklarını koruma ve baktıkları kişiler için virüs bulaşma riskini en aza indirebilme kabiliyetlerine bağlı olacaktır.

Kız çocukları ve ergen kızlar da COVID-19 salgınından dolayı bakım yükünden etkileniyor:

Son veriler göstermektedir ki ergen kızlar erkek

akranlarına kıyasla ev işlerine ciddi ölçüde daha fazla saat ayırmaktadır.¹⁶ Okulların kapanması kız çocuklarının sadece evde daha fazla ev işi yapması anlamına gelmemekte, aynı zamanda milyonlarca kız çocuğunun eğitimlerini tamamlamadan önce okuldan ayrılmasına neden olabilmektedir. Özellikle yoksulluk içinde yaşayan, engeli olan veya kırsal, ücra bölgelerde yaşayan kızlar için bu, daha fazla söz konusudur. Bu salgın öncesinde bile, milyonlarca kız düşük kaliteli eğitimle yetiniyordu ve milyonlarcası temel okuma becerilerinde ve matematikte, ikinci düzey becerilerde ve üretken ve tatmin edici bir yaşam için gerekli olan bilgi ve becerilerde asgari yeterliliği karşılayacak bir öğrenim görmüyordu. Geçmişte yaşanan salgınlarda elde edilen bulgulara göre, bilhassa ergen kızlar okulu bırakma ve kriz sona erdiğinde bile okula geri dönmeme riski taşımaktadır.

Toplumsal cinsiyeti kapsayan ekonomik müdahale ve kurtarma çabalarını desteklemek için gereken tedbirler nelerdir?

Kadınların karşılıksız (ücretsiz) bakım emeği uzun süredir eşitsizliğin nedeni olarak kabul edilmektedir. Bu durum, ücret eşitsizliği, düşük gelir, eğitimde düşük başarı, fiziksel ve ruhsal stres faktörleri ile doğrudan bağlantılıdır. Bu sektördeki karşılıksız ve görünmeyen emek COVID-19 salgınıyla katlanarak daha da artmıştır. Ancak, salgın aynı zamanda ailelerin, toplulukların günlük işleyişini belirgin bir şekilde açığa çıkarmıştır ve resmi ekonomi bu görünmeyen emeğe bağımlıdır. Kapsayıcı ve dirençli ekonomik yapıları yeniden oluştururken, dönüştürücü bir şekilde karşılıksız bakım emeğinin tanınmasını, azaltılmasını ve yeniden dağıtımının yapılmasını bir defada ve temelli sağlamak mümkün olabilir.

Kadınlar COVID-19 salgınına müdahalede devreye girerken, sağladıkları karşılıksız bakım emeği sınırsız esnek değildir.¹⁷ Yeterli destek olmadan, sosyal koruma sistemindeki ve kamu hizmetlerinin sağlanmasındaki boşlukları kapatmak için kadınların emeğine yüklenilmesinin uzun vadeli maliyeti çok büyük olabilir. Bu yüzden, bakıma ihtiyaç duyanlar için bakımın devamlılığının sağlanması ve aile ve topluluklara karşılıksız bakım emeği verenleri bu krizde zaruri işçiler olarak tanımak için acil eylem gerekmektedir.

Bilhassa kadınların işgücüne katılımı olmak üzere COVID-19'un geçtiğimiz son yirmi ila otuz yılda kazanılan toplumsal cinsiyet eşitliği ilerlemesini tersine çevirmemesi için acil eylemler gerekmektedir. Şimdi alınan yatırım kararlarının

sonrasında somut etkileri olacaktır. Örneğin, 2008 küresel mali krizi sonrasında, çoğunlukla erkekleri istihdam eden altyapı projelerine tedbir amaçlı destekler sunulurken, öğretmenlik, hemşirelik, kamu hizmetleri ve diğer tüm kadın-yoğun sektörlerde işler kesintiye uğramıştır.

COVID-19 salgınına müdahale etmek için alınacak destek tedbirleri resmi sektörde çalışan işçilerin ötesine geçerek, çoğunluğu kadın olan gayriresmi, yarı zamanlı ve mevsimlik işçileri de kapsamalıdır. Bu bilhassa hükümetlerin aldığı tedbirler dolayısıyla şimdi durgunluk yaşayan misafir ağırlama, gıda ve turizm sektörleri gibi kadınların hâkim olduğu alanlar için geçerlidir. Bazı ülkeler halihazırda bu yönde atım atmaya başlamıştır. Örneğin İtalya, sözleşmeleri bittiğinde, kayıtdışı ve geçici işçileri kapsayacak destek tedbirlerini uygulamaya koymayı düşünmektedir. Son olarak, kurtarma ve destek tedbirleri sadece büyük ve orta ölçekli işletmeleri değil, aynı zamanda kadın girişimcilerin nispeten daha çok bulunduğu mikro ve küçük işletmeleri de içermelidir. Buna ek olarak, özel sektör mali desteği ve kredilere erişim kadınlar ve erkeklere eşit olarak sunulmalıdır.

Gerçekleşmesi yakın krizin ötesinde, eşitliğin artmasına katkıda bulunabilecek sosyal normlarda kalıcı etkiler olması muhtemeldir. Pek çok şirket esnek çalışma düzenlemelerine geçerken, iş ve bakım sorumluluklarının daha dengeli bir zemine oturtulmasının bu çalışma modeli ile mümkün olacağı açıktır. Aynı şekilde, pek çok kadın zorunlu hizmet çalışanı olarak ev dışından çalışmaya da devam ettiği için veya her iki ebeveyn de bu zor çalışma ve çocuk bakımı döneminden evde birlikte geçtiği için, babaların birincil veya paylaşımlı bakım

14 ABD İşgücü İstatistikleri Bürosu, Mevcut İstihdam İstatistikleri - CES (Ulusal) İstihdam ve Kazanç Tablosu B-5b, şu adreste mevcut: <https://www.bls.gov/web/empsit/ceseeb5b.htm> (February 2020).

15 Birleşmiş Devletler, Ekonomi ve Sosyal İşler Departmanı, Nüfus Birimi (2019). Dünya Nüfus Beklentileri 2019, Online Sürüm: <https://population.un.org/wpp/>

16 UNICEF, Uluslararası Plan, BM Kadın (2020). Kız çocukları için yeni bir dönem: 25 yıllık ilerlemenin genel bir değerlendirmesi: <https://www.unicef.org/media/65586/file/A-new-era-for-girls-2020.pdf>

17 Elson

verici rollerini üstlenmesinin kriz sonrasında iş bölümünü arttırıcı ve toplumsal cinsiyet rollerini iyileştirici etkisi olabilir.¹⁸ Bu değişimler kasıtlı olarak yapılmalı ve somutlaştırılmalıdır.

Ulusal tedbirlerin şunları içermesi tavsiye edilir:

- > Yaşlıların, engellilerin ve COVID-19 virüsünden kurtulanların bakımının devamlılığını sağlamak:
- > Karşılıksız aile bakımı emeği verenlerin karantina kısıtlamalarından muaf tutulması ve onlara mesleklerini güvenli bir şekilde yapmaları için gereken desteğin ve ekipmanın sağlanması.
- > Karşılıksız bakım emeği verenlerin ve halk sağlığı çalışanlarının COVID-19 salgınına etkin müdahale konusunda bilgilendirilmesi, eğitilmesi ve onlara yeterli ekipman ve geçim desteğinin sağlanması.
- > Aşağıdakileri gerçekleştirerek karşılıksız bakım emeğinin aşırı yükünün etkisini hafifletmek için kapsayıcı sosyal korumayı genişletmek ve sağlamak:
- > Ücretli aile izni ve hastalık iznine erişimi genişletmek.
- > Bakım sorumluluğu olan çalışanlara ücretli daha az çalışma / iş paylaşımı imkânı sunulması.
- > Nakit transferleri ve sosyal emeklilik aylıkları gibi orantısız olarak kadınları hedefleyen sosyal yardım programlarının erişim ve faydalanma düzeylerini genişletmek ve COVID-19 krizi boyunca tüm şartların askıya alınması.
- > Bakım sorumlulukları taşıyan kadınlar için olanlar dahil olmak üzere yeni nakit transferler sunulması.
- > Evden çalışamayan işçiler ve kayıt dışı işçiler için çocuk bakım hizmetleri

alabilmelerini sağlayacak ek ikramiyeler, yardımlar ve fişler verilmesi.

- > Temel erişilebilir altyapı ve kamu hizmetlerine erişim için yapılan yatırımlara (kırsal bölgeler, gayriresmi ortamlar ve yerlerinden edilmiş kişilerin yaşadıkları yerler ile mülteci kampları da dahil) şu yollarla öncelik vermek:
- > Okulların, çocuk bakımının ve süreli bakım hizmetlerinin kapalı olduğu yerlerde çalışan ebeveynlere çocuk bakımı desteği verilerek, bilhassa zorunlu çalışanlar için güvenli ve erişilebilir hizmetlere odaklanması.
- > Okul beslenme programlarına devam edilmesi ve kumanyaların hazırlanıp evlere teslim edilmesi vasıtasıyla okulların krize adapte edilmesi.
- > Gayriresmi ortamlar, kırsal bölgeler ve mülteci kampları dahil olmak üzere savunmasız durumdaki kadın grupları için yeterli ve makul maliyetli su, sıhhi tesisat ve hijyen hizmetlerine erişim sağlanması.
- > Kadınlara ait işletmelerden altyapı ve kamu hizmetleri için mal ve hizmetler satın alınması.

BM nasıl yardımcı olabilir?

Birleşmiş Milletler'in (BM) karşılıksız bakım emeği sorununa eğilme stratejisi sadece karşılıksız bakım emeğinin görünürlüğünü arttırmanın ötesindedir. BM ayrıca, bakım yükünü hafifletmeyi ve kadınlar ve erkekler arasında, aileler ve kamu/özel sektör hizmetleri arasında daha eşit bir bakım emeği dağılımı hedeflemektedir. BM yeterli ve makul maliyetli su, sıhhi tesisat ve hijyen hizmetlerinin yanı sıra, elektrik hizmetlerinin de kırsal ve ücra bölgelere sunulmasını, kadınların bu krizin daha da ciddi boyuta taşıdığı verimli ve karşılıksız bakım emeğini ve ev işlerini desteklenmesini savunmaktadır ve sosyal bakım altyapısına daha fazla fon ayrılması için kamu harcamasının öncelik sıralaması bakımından yeniden düzenlenmesini önermektedir.

¹⁸ Alon, T.; Doepke, M.; Jane Olmstead-Rumsey, Y.; and Tertilt, M., 2020. "COVID-19'un Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Üzerindeki Etkileri": http://faculty.wcas.northwestern.edu/~mdo738/research/COVID19_Gender_March_2020.pdf

IV. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet

5 Nisan'da, Genel Sekreter dikkatimizi ve kaynaklarımızı bu salgını durdurmaya odaklayabilmek için dünya genelinde ateşkes ve şiddeti sona erdirmeye çağrısında bulunmuştur.

Ancak, şiddet sadece savaş alanında değildir. Evlerimizde de olmaktadır. COVID-19 salgını, ekonomik ve sosyal stresler, temas ve hareketi kısıtlayan tedbirler ile birleştiğinde kadınlara ve kız çocuklarına karşı şiddet küresel çapta artmaktadır. Kalabalık evler, madde kullanımı, hizmetlere sınırlı erişim ve akran desteğinin azalması bu koşulları daha da kötüleştirmektedir. Salgın öncesinde, üç kadından birinin yaşam süreleri boyunca şiddete uğrayacağı tahmin ediliyordu. Şimdi ise, bu kadınların çoğu evlerinde istismarcıları ile kapalı kalmıştır.

Kapsamlı veriler sunulması için henüz çok erken olsa da, halihazırda dünya genelinde kadınlara karşı şiddetin arttığını gösteren derin kaygı uyandırıcı raporlar gelmeye başlamıştır ve raporlama sistemlerinin mevcut olduğu ülkelerde vaka sayısında %25 artış gözlenmektedir. Bazı ülkelerde raporlanan vakalar iki katına çıkmıştır.

Bu rakamların sadece en kötü vakaları yansıtıyor olması muhtemeldir. Özel alanları olmayan pek çok kadın telefonla veya internetten yardım aramakta güçlük çekecektir.¹⁹

Sayılardaki artışın yanı sıra, kadınlara yönelik şiddet yeni bir karmaşık boyut kazanmaktadır: COVID-19 virüsüne maruz kalma bir tehdit olarak kullanılıyor; istismarcılar kadınların yardım çağırılmama veya kaçmamalarından faydalanıyor; kadınlar gidecek hiçbir yerleri olmadığı için sokaklara atılma riski yaşıyor. Aynı zamanda, destek hizmetleri de zorlanıyor. Kadınların sorunlarına ilk müdahale eden merciler olan

adli makamlar, polis ve sağlık hizmetleri aşırı yoğunluk yaşıyor, önceliklerini değiştirmek durumunda kalmış veya yardım edemez durumdadır. Sivil toplum grupları da karantinadan veya kaynakların yer değiştirmesinden olumsuz etkilendi. Bazı ev içi şiddet sığınma evleri tamamen doldu; diğerleri ise kapatılmak zorunda kaldı veya sağlık merkezlerine dönüştürüldü.

Ulusal müdahale planlarının, etkili olduğu kanıtlanmış tedbirler uygulanarak kadınlara yönelik desteğe öncelik vermesi önemlidir. Bu tedbirler şunları içerir:

- COVID-19 müdahale planlarına kadınlara yönelik şiddete müdahale edebilmek için önleme çabalarının ve hizmetlerinin dahil edilmesi;
- Ev içi şiddet sığınma evlerinin zorunlu hizmet olarak tayin edilmesi ve bunlara ve müdahalede ön safta yer alan sivil toplum gruplarına verilen kaynakların artırılması;
- Karantina ihtiyaçlarını karşılamak, herkes için erişilebilirliği düşünerek boş oteller veya eğitim kurumları gibi diğer yerlerin yeni amaca göre dönüştürülerek şiddet mağdurları için sığınma evlerinin kapasitesinin genişletilmesi;
- Kadınların istismarcılarına belli etmeden şiddeti bildirebilecekleri market veya eczaneler gibi güvenli yerler tayin edilmesi;
- Hizmetleri internet ortamına taşımak;
- Evdeki erkekleri hedefleyenler de dahil, savunuculuk ve farkındalık çalışmaları yürütmek. Evdeki erkekleri hedefleyenler de dahil, savunuculuk ve farkındalık çalışmaları yürütmek.

¹⁹ Aynı şekilde, kişiler internette daha fazla zaman harcadığı için, dijital alanlarda toplumsal cinsiyete dayalı istismarın artması yönünde kaygılar mevcuttur.

Alınan ulusal tedbirlerin uygulanması sırasında, evde kalma veya karantina süresi boyunca adaletin ve hukuk düzeninin askıya alınmadığının kamuoyuna özel olarak bildirilmesi önemlidir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önleme stratejileri adalet ve güvenlik sektörlerinin krize yönelik faaliyet planlarına entegre edilmelidir ve özellikle cinsel şiddet suçları olmak üzere suç ile ilgili zamanaşımaları askıya alınmalıdır.

BM nasıl yardımcı olabilir?

Birleşmiş Milletler (BM) insani acil durumlar da dahil olmak üzere bu tedbirleri geneli kapsayacak şekilde kendi müdahalelerine entegre edecektir. BM Ülke Ekipleri ve üst düzey yetkililer COVID-19 salgınına erken müdahale çabalarının ve uzun vadeli kurtarma paketlerinin standart bir parçası olarak, kadınları şiddetten korumak için tedbirler almak üzere hükümetler ile işbirliği yapacaktır. BM, Avrupa Birliği ile ortaklaşa yürüttüğü ve kadınlara ve kız çocuklarına karşı şiddetin sona erdirilmesine yatırım yapan tek en büyük girişimi olan Spotlight Girişiminden yararlanarak, hükümetlerin COVID-19 salgınının yarattığı yeni zorluklara müdahalede faaliyetlerini üst seviyeye çıkarmalarına yardımcı olmaya çalışacaktır. BM ayrıca, kadınlara karşı şiddeti koordineli bir şekilde önlemek ve gereken müdahaleyi gerçekleştirmek için mevcut programlarını devreye sokacaktır.

Yeni Güney Galler, Avustralya'da yürütülen yakın zamanlı bir çalışma, yardım hattı çalışanlarının %40'ının mağdurlar tarafından artan yardım talepleri bildirdiğini ve %70'inin alınan vakaların COVID-19 salgını boyunca karmaşıklık düzeyinin arttığını bildirdiğini ortaya çıkarmıştır.²⁰

Kanada'da hükümetin COVID-19 müdahale paketi cinsel veya diğer türlü toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan kadınlar için sığınma evlerini destekleyen 50 milyon CAD \$ içermektedir. Avustralya'da, 150 milyon AUD \$ tutarında ulusal yardım, ev içi şiddete müdahale için ayrılmıştır. Meksika'da, Ulusal Sığınma Evleri Ağına 405 milyon Meksika pesosu aktarılması için kanun mecliste görüşülmektedir.²¹ Ev içi şiddet sığınma evleri zorunlu hizmetler olarak görülmektedir ve sosyal izolasyon/karantina boyunca açık kalmalıdır.

YENİLİKÇİ SANAL ÇÖZÜMLER:

Çin'de #AntiDomesticViolenceDuringEpidemic (#SalgınBoyuncaEvİçiŞiddeteHayır) sosyal medya etiketi online kaynaklara linkler sunarak savunuculuğun bir parçası olmuştur ve sosyal izolasyon/karantina süresi boyunca sessizliği bozmaya ve şiddeti ifşa etmeye yardımcı olmuştur. Online ve mobil hizmet sağlayıcıları, **Antigua** ve **Barbuda** örneğinde olduğu gibi yardım hatlarına ücretsiz aramalar gibi destek sunmaya yönelik adımlar atmaktadır. **İspanya'da** coğrafi lokasyon işlevi olan anlık mesajlaşma hizmet sağlayıcısı, şiddet mağdurlarına hızlı psikolojik destek sunan bir online sohbet odası sağlıyor. **Arjantin'de**, şiddet mağdurlarının şiddeti bildirmesi için eczaneler güvenli yerler olarak ilan edilmiştir. Benzer şekilde **Fransa'da** marketler gezici hizmetleri barındırmaktadır ve istismar durumlarından kaçıp sığınmaya ihtiyaç duyan kadınlara 20.000 gecelik otel odası tahsis edilmiştir. **Kolombiya'da** hükümet hukuki danışmanlık, psikososyal tavsiye, polis ve adalet hizmetleri, yargı hizmetleri de dahil olmak üzere toplumsal cinsiyete dayalı sanal şiddet hizmetlerine sürekli erişimi taahhüt etmiştir.

20 "Ailelerin Evde Kaldığı Koronavirüs Salgını Boyunca Ev İçi Şiddet Artıyor" <https://10daily.com.au/news/australia/a200326zyjkh/domestic-violence-spikes-during-coronavirus-as-families-trapped-at-home-20200327>, accessed 2nd April 2020

21 Şu adreste mevcuttur: <https://comunicacionnoticias.diputados.gob.mx/comunicacion/index.php/ mesa/diputadas-piden-que-las-medidas-tomadas-por-el-gobierno-de-la-republica-durante-la-contingencia-por-el-covid-19-tengan-perspectiva-de-genero>

Gölge salgın: Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve COVID-19

Dünya genelinde, 15 - 49 yaşları arasındaki

243 milyon

kadın ve kız çocuğu, önceki 12 ayda yakın partnerleri tarafından cinsel ve/veya fiziksel şiddete maruz bırakılmıştır.

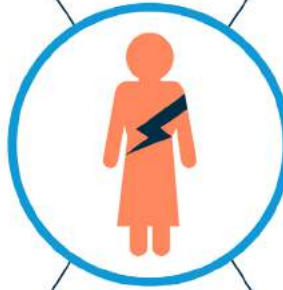
Güvenlik, sağlık ve geçim ile alakalı endişelerin, hane içerisindeki gerilimleri tırmandırması ve hane halklarının yaşam alanlarının sınırlandırılması/kötüleşmesi ile bu sayının ARTIŞ göstermesi beklenmektedir.

Gelen veriler COVID-19 salgınının başlangıcından bu yana kadınlara ve kız çocuklarına karşı şiddetin özellikle de ev içi şiddetin ARTIĞINA işaret etmektedir.

Aşağıda kadınlara karşı şiddetin arttığı bildirilen onlarca ülke gösterilmektedir.

Fransa'da, 17 Mart'taki sosyal izolasyon tedbirlerinden sonra ev içi şiddette **%30** artış olduğu bildirilmiştir.

Arjantin'de ev içi şiddet için acil durum aramaları 20 Mart'taki sosyal izolasyon/karantina tedbirlerinden sonra **%25** artmıştır.

Kıbrıs'ta ve Singapur'da yardım hatlarına gelen çağrı sayısı sırasıyla **%30** ve **%33** artmıştır.

Kanada, Almanya, İspanya, Birleşik Krallık ve Birleşik Devletler'de ev içi şiddet vakaları ve acil durum sığınma talepleri artmıştır.

Evde kalma tedbirleri virüsün yayılmasını engellemek için genişledikçe, şiddet uygulayan partnerleriyle birlikte yaşayan kadınlar gittikçe artarak kendilerini onlara yardımcı olabilecek insanlardan ve kaynaklardan izole hissediyor.

87,000 kadın

2017 yılında kasıtlı olarak öldürüldü. Bu cinayetlerin çoğunluğu yakın bir partner tarafından veya kurbanın bir aile üyesi tarafından işlendi.

Kadınlara ve kız çocuklarına karşı şiddet çok yaygın, ama aynı zamanda çok az raporlanıyor. Şiddet gören kadınların **%40'** tan azı şiddeti bildiriyor veya herhangi bir yardım alıyor.

Kadınlara yönelik şiddetin küresel maliyeti daha önce yaklaşık

1.5 trilyon \$

olarak tahmin edilmişti. Şimdi şiddet vakaları arttığı için ve salgın sonrasında da devam edeceği için bu sayı yükselecektir.

V. İnsani Kriz Ortamlarına ve Hassas Ortamlara Etkileri ile İnsan Hakları Üzerindeki Etkileri

COVID-19 salgını kırılgan ve çatışmadan etkilenen durumlardaki kadınlar ve kız çocukları için yıkıcı riskler arz etmektedir. Kritik önem taşıyan sağlık, insani yardım ve kalkınma programlarında yaşanan aksamalar, sağlık sistemlerinin halihazırda büyük oranda olmadığı yerlerde ölümlere yol açabilir. Gebelikte anne ölümlerinin %50'den fazlası kırılganlıktan olumsuz etkilenen ülkelerdeki gebelikte ve doğum sırasında yaşanan komplikasyonlardan kaynaklanmaktadır ve sağlık sektörü üzerindeki diğer etkileri bu sayıyı daha da arttıracak gibi görünmektedir. Çatışma bölgelerindeki ortamlarda, kadınlar - yerlerinden edilenler, mülteci olanlar, kırsal kesimden gelenler, yoksullar veya diğer azınlık gruplar - izole edilmektedir, kasıtlı olarak yanlış bilgilendirilmektedir ve kritik teknolojilere erişimden yoksundur. COVID-19 salgınının insani etkileri üzerine daha fazla ayrıntı Küresel İnsani Müdahale Planı'nda²² sunulmuştur.

Polis ve güvenlik güçlerinin hareketleri üzerindeki kısıtlamalar uzaktaki topluluklarda kanunların uygulanmasında boşluğa neden olabilir ve cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin yayılmasını ve kadın insan hakları savunucularının hedeflenerek öldürülmelerini arttırabilir. Çevrimiçi söyleme geçiş de kadın sivil toplum örgütlerinin faaliyet alanını daraltmaktadır ve kadınların haklarını destekleyici acil savunuculuk ve hizmet sunumunu kısıtlamaktadır.

Kadın, barış ve güvenlik gündeminin etkili biçimde hayata geçirilmesi bu dönem boyunca

öncelik olarak kalmalıdır. Güvenlik Konseyi'nin 2242 no'lu (2015) kararı salgınları barış ve güvenlik girişimlerinin bir parçası olarak kabul eden ilk Konsey kararlarından biridir ve kadınlara tüm müdahalelerde yer verilmesi için önleme ve koruma ilkelerinin ve kadınların eşit katılımı ve liderliğinin vurgulanması gerekir.

Son olarak, küresel salgın dünya genelinde insanların hareket özgürlüğündeki kısıtlamaların ciddi ölçüde artmasına neden olmuştur ve COVID-19'un İnsan Hakları Üzerindeki Etkileri hakkında gelecek olan politika özetinde de ayrıntılı olarak belirtileceği üzere, acil durum tedbirlerinin insan haklarını ve hukukun işleyişini daha da sekteye uğratmak amaçlı suistimal edildiği kaygı verici durumlar da bildirilmektedir. Bu durum, kentsel alan üzerinde ve toplulukların ve bireylerin barışçıl örgütlenme ve ifade özgürlüğü haklarını kullanma imkanları üzerinde olumsuz etki yaratmıştır. Kadın liderler ve aktivistler hem sanal hem de fiziksel ortamlarda tacizin en ağır yükünü çekmeye devam edecektir. Uzun vadeli küresel durgunluk beklentisi koruma noktasındaki söz konusu boşlukların nasıl kapatılacağı ve insan hakları kısıtlamalarının nasıl ele alınacağı konusunda ciddi kaygılar doğurmaktadır. Ümit ediyoruz ki salgın sonrası iyileşme kadınların haklarının genişlemesini ve kadınların gelecekte bu tür krizlere karşı daha dirençli hale gelmesini sağlayacak şekilde kamu işlerine katılmasının önünü açacaktır.

22 KÜRESEL İNSANI MÜDAHALE PLANI COVID-19 BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KOORDİNELİ BAŞVURUSU - ARALIK 2020
<https://www.unocha.org/sites/unocha/files/Global-Humanitarian-Response-Plan-COVID-19.pdf>

Sonuç

Salgın mevcut tüm eşitsizlikleri çoğaltır ve şiddetini artırır. Bu eşitsizlikler ise sonuçlardan etkilenenleri, etkinin ciddiyetini ve bizim iyileştirme çabalarımızı şekillendirir. COVID-19 salgını ve onun sosyal ve ekonomik etkileri Birleşmiş Milletler tarihinde eşi benzeri görülmemiş bir küresel kriz yaratmıştır ve bu krize, krizin vahim boyutu ve karmaşıklığı ile aynı oranda toplumun tamamının birlik yaklaşımıyla müdahale etmesi gereklidir. Ancak, bu müdahale ister ulusal ister uluslararası düzeyde olsun, mevcut eşitsizliklerin hepimizi krizin etkileri karşısında nasıl ve ne şekilde daha kırılgan ve savunmasız kıldığını göz önünde bulundurmadığı sürece, etki bakımından ciddi ölçüde zayıf kalacaktır. Diğer taraftan, sadece geçmiş politikaları tekrar etmeyi seçersek ve daha eşitlikçi, kapsayıcı ve dirençli toplumları yeniden inşa etmek için bu dönemi değerlendiremezsek, müdahaleler yine zayıf kalacaktır.

Bunun yerine, her bir COVID-19 müdahale planı ve her bir iyileştirme paketi ve kaynak bütçelendirme girişimleri bu salgının toplumsal cinsiyet etkilerini ele alması gerekir. Bu şu anlama gelir: (1) kadınların ve kadın örgütlerinin COVID-19 müdahalesinin merkezine **konumlandırılması**; (2) karşılıksız bakım emeğinin herkes için işleyen yeni, kapsayıcı bir ekonomiye **dönüştürülmesi**; ve (3) kadınların ve kız çocuklarının hayatları ve geleceğine uluslararası düzeyde odaklanan sosyoekonomik planların **tasarlanması**.

Kadınları ve kız çocuklarını ekonomilerin merkezine koymak temelde hepimiz için daha iyi ve daha sürdürülebilir kalkınma sonuçları üretecektir ve daha hızlı bir iyileşmeyi desteklerken aynı zamanda bizi Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını elde etme imkânına yaklaştıracaktır.

BU ÇALIŞMA RESMİ OLMAYAN BİR ÇEVİRİDİR. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL SEKRETERLİĞİ ÇEVİRİDEN KAYNAKLI YANLIŞLIKLAR VE YANLIŞ YORUMLAMADAN DOLAYI HERHANGİ BİR SORUMLULUK KABUL ETMEMEKTEDİR.